

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Букін М.П. Проблеми розмежування правовідносин, які виникають під час оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ. Вісник Харк. нац. ун-ту внутр. справ. 2010. Вип. 4 (51). Ч.1. С. 159–167.
2. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства: учебник для юридических вузов и факультетов. Москва: НОРМА-ИНФРА–М, 1999. 552 с.
3. Корнуков В.М. Обеспечение и защита прав личности как основная задача и концептуальная основа реформирования российского уголовного процесса. Актуальные вопросы обеспечения прав личности в уголовном судопроизводстве: межвуз. сб. науч. ст. Саратов: Изд-во ГОУ ВПО Саратовская государственная академия права, 2005. С. 8-24.
4. Основи оперативно-розшукової діяльності: навч. посіб. / О.Ю. Анциферов та ін.; за ред. С.М. Гусарова. М-во внутр. справ України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Золота хвиля, 2015. 311 с.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.
6. Бойко І.В. Поліцейські послуги у діяльності Національної поліції України. Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці 3–14 прийняття Загальної декларації прав людини: збірник тез (м. Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2016. С. 178-182.

УДК 343.985

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ОПЕРАТИВНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ З МЕТОЮ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

INTERACTION OF INVESTIGATOR AND DETECTIVE DURING OVERCOMING COUNTERACTION TO INVESTIGATION OF CRIMES IN THE SPHERE OF OFFICIAL ACTIVITY

Ромців О.І.,

*кандидат юридичних наук,**доцент кафедри конституційного та міжнародного права**Навчально-наукового інституту права та психології**Національного університету «Львівська політехніка»*

Стаття присвячена аналізу процесуальних і непроцесуальних форм взаємодії слідчого з оперативними працівниками під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії. На підставі аналізу опитування слідчих МВС і прокуратури встановлено найбільш використовувані форми їх взаємодії з оперативними працівниками з метою подолання протидії розслідуванню службових злочинів. Надано практичні рекомендації щодо ефективної співпраці слідчого з оперативним працівником під час розслідування злочинів цього виду.

Ключові слова: злочин, службова діяльність, протидія, розслідування, взаємодія.

Статья посвящена анализу процессуальных и непроцессуальных форм взаимодействия следователя с оперативными работниками при расследовании преступлений в сфере служебной деятельности в условиях противодействия. На основании анализа опроса следователей МВД и прокуратуры установлены наиболее используемые формы их взаимодействия с оперативными работниками с целью преодоления противодействия расследованию должностных преступлений. Внесены практические рекомендации по эффективному сотрудничеству следователя с оперативным работником при расследовании преступлений данного вида.

Ключевые слова: преступление, служебная деятельность, противодействие, расследование, взаимодействие.

The article is devoted to the analysis of procedural and non-procedural forms of interaction of the investigator with operational employees during the investigation of crimes in the sphere of official activity in the conditions of counteraction. Based on the analysis of the survey of investigators of the Ministry of Internal Affairs and the Prosecutor's Office, the most used forms of their interaction with operational personnel were established in order to overcome the counteraction to the investigation of official crimes. Practical recommendations for effective cooperation between the investigator and the operational officer during the investigation of crimes of this kind are given.

Key words: crime, official activity, counteraction, investigation, interaction.

Процес подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності відрізняється складністю й потребує застосування значної кількості сил і засобів, а також необхідності повного інформаційного забезпечення слідчого в подоланні такої протидії, що спонукає його до здійснення організації ефективної взаємодії з оперативними підрозділами, іншими частинами і службами та громадськістю.

Питаннями взаємодії під час розслідування злочинів займалося багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них – М. Багрій, А. Балашов, С. Бородин, М. Гапанович, І. Гуткін, А. Дунаєва, О. Закатов, В. Ковальов, А. Кругліков, А. Ляш, І. Мартинович, І. Озерський, В. Трухачев, Г. Цимбал, Г. Усагий, О. Яцюк та інші. Проте низка теоретичних і практичних проблем взаємодії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності та ще й в умовах протидії потребує більш ґрунтовного дослідження, що й зумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є з'ясування найбільш типових форм взаємодії слідчого з оперативним працівником під час подолання протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності.

Взаємодія під час розслідування злочинів у тому числі у сфері службової діяльності – це один із методів протидії злочинності, який полягає в узгодженості та поєднанні в порядку й на основі закону зусиль декількох осіб, підрозділів, органів тощо заради забезпечення оптимізації досудового розслідування кримінальних правопорушень. Причому потрібно враховувати, що взаємодія зумовлюється потребою раціоналізації кримінального провадження. Відповідно, вона є одним зі способів організації розслідування кримінальних правопорушень задля забезпечення його ефективності [1, с. 170].

Серед елементів взаємодії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності можна виділити такі її невід'ємні складники:

1) прийняття рішення про необхідність і доцільність взаємодії. На цій стадії слідчий аналізує наявну в нього інформацію, планує свої дії відповідно до поставлених завдань, визначає наявні та необхідні сили й засоби. У разі виникнення потреби залучення інших слідчих або осіб з інших підрозділів, служб, органів тощо потрібно визначитися з учасниками такої взаємодії, їхніми завданнями й методами розслідування конкретного злочину, тривалістю взаємодії тощо;

2) вибір форми і методів взаємодії. Як правило, під час планування розслідування окремих кримінальних правопорушень слідчий визначає перелік обставин, що підлягають установленню, залежно від висунутих версій, і визначає відповідні заходи, необхідні для їх з'ясування. При цьому визначаються виконавці цих заходів. Тобто під час планування розслідування злочинів визначаються заходи, під час проведення яких будуть взаємодіяти конкретні особи та/чи органи, а отже, залежно від їх характеру обираються форми взаємодії та шляхи її реалізації;

3) процесуальне закріплення рішення про взаємодію. У деяких випадках таке рішення буде відображатися в протоколах про результати проведення окремих слідчих (розшукових) дій у вигляді помітки про учасників цих дій, у вказівках (клопотаннях, дорученнях) на проведення певних дій, у наказах про створення слідчо-оперативних груп тощо. Звичайно, деякі труднощі виникають через відсутність чіткої регламентації в чинному кримінальному процесуальному законодавстві питання про порядок прийняття й оформлення рішення про взаємодію;

4) безпосередньо спільна узгоджена діяльність учасників взаємодії під час розслідування конкретного кримінального правопорушення;

5) процесуальне закріплення результатів взаємодії, яке здійснюється за допомогою складання відповідних протоколів, рапортів, доповідних записок тощо [1, с. 171].

Цю структуру взаємодії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності можна впевнено застосовувати й до такого її різновиду, як взаємодія з метою подолання протидії розслідуванню вказаних злочинів, оскільки вказані вище структурні елементи дають змогу краще зрозуміти її сутність і значення, сформулювати форми та методи її реалізації.

Ми підтримуємо думку тих науковців [1, с. 168–169; 2, с. 20–21; 3, с. 493; 4, с. 262, 265], які вказують на неприпустимість обмеження суб'єктного складу взаємодії лише слідчим та оперативним працівником, але в статті зосередимо свою увагу все ж таки на такій взаємодії під час подолання протидії в процесі розслідування злочинів у сфері службової діяльності, оскільки саме вона є найбільш узгодженою за цілями й завданнями, засобами, силами, місцем і часом діяльності, найчастіше має місце під час розслідування службових злочинів.

Залежно від цього можна розрізнити:

1) взаємодію слідчого й оперативного працівника, що виникла на підставі оперативно-розшукової діяльності (реалізації оперативних матеріалів та передачі їх слідчому);

2) взаємодію у зв'язку зі здійсненням оперативно-розшуковими підрозділами функцій слідчого, який реалізує кримінально-процесуальну діяльність.

Процесуальні форми взаємодії слідчих і працівників оперативних підрозділів впливають з логічного тлумачення норм Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України та відомчих нормативних актів. Окрім цього, опитування слідчих МВС і прокуратури показало, що серед найбільш використовуваних форм взаємодії з оперативними працівниками під час розслідування злочинів є:

– виконання співробітниками оперативних підрозділів письмових доручень у проведенні слідчих (розшукових) дій і проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні (84,1%);

– участь у функціонуванні слідчо-оперативних груп у розслідуванні злочинів (71,3%);

– взаємодія в разі надходження до правоохоронного органу заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагування на них (45,7%);

– спільне обговорення матеріалів, планування, підготовка і здійснення оперативно-розшукових заходів і реалізації ОРС (34,5%).

Взаємодія з метою подолання протидії розслідуванню службових злочинів є частиною загального процесу (слідчого й оперативного працівника) з метою створення умов для швидкого та ефективного розслідування злочину, яке здійснюється шляхом виявлення осіб і документування способів протидії.

Документування протидії здійснюється за загальними принципами виявлення й документування злочинних дій (погроза вбивством, отримання неправомірної вигоди, знищення майна тощо).

Правовим підґрунтям такої взаємодії є ст. ст. 40–41 КПК України, відповідно до яких взаємодія слідчого з оперативними підрозділами ОВС здійснюється насамперед у процесі досудового розслідування у формі надання окремих доручень. Це повною мірою стосується й взаємодії слідчого під час подолання протидії розслідуванню.

Так, згідно з п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам, що має на меті, з одного боку, прискорення розслідування в кримінальному провадженні (слідчий не відволікається на проведення нескладних слідчих дій), а з іншого – залучення до проведення негласних слідчих (розшукових) дій фахівців з оперативних підрозділів, які мають певний досвід і спеціальну техніку для проведення оперативно-розшукових заходів.

Питанню процесуальної форми взаємодії у зв'язку з прийняттям КПК України 2012 р. приділено багато уваги в МВС України. Так, з метою реалізації прикінцевих положень КПК України приведено у відповідність до його положень накази МВС України, що стосуються організації роботи з виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, зокрема й із питань процесуальної взаємодії Наказ МВС України «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень» [5]. Згідно із цим Наказом, слідчий під час досудового розслідування кримінальних правопорушень надає відповідним оперативним підрозділам внутрішніх справ, а в разі створення слідчо-оперативної групи конкретним співробітникам оперативного підрозділу, включеним до її складу, письмові доручення про проведення слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, які є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

Однак така взаємодія можлива й після зупинення досудового розслідування (ч. 5 ст. 280, ч. 3 ст. 281 КПК України) [6]. Усі інші напрями взаємодії (з іншими суб'єктами) конкретно не прописані в законі, але мають місце залежно від вирішення цілей розслідування. Згідно з кримінальним процесуальним законом, центральне місце в організації розслідування кримінальних правопорушень посідає слідчий, який здійснює процесуальні й координуючі функції взаємодії.

М. Багрії до організаційно-правових основ взаємодії слідчого й оперативного працівника зараховує: 1) передачу слідчому матеріалів про виявлені шляхом оперативно-розшукових заходів ознаки кримінального правопорушення; 2) проведення слідчим процесуальних дій одночасно зі здійсненням оперативним підрозділом негласних слідчих (розшукових) дій за тяжкими злочинами; 3) проведення слідчих (розшукових) дій, щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; 4) виконання доручень слідчого опера-

тивним працівником щодо проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій; 5) здійснення заходів щодо встановлення особи підозрюваного (розшуку) після зупинення досудового розслідування; 6) приведення підозрюваного, обвинуваченого, свідка [7, с. 318].

Організаційно-тактичні (неформальні): використання слідчим результатів оперативно-розшукової діяльності в процесі побудови версій у кримінальному провадженні; а) спільне планування роботи з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень; б) інструктаж оперативних працівників, безпосередньо задіяних у слідчих діях і тактичних комбінаціях, криміналістичних операціях; в) взаємний обмін інформацією між слідчим та оперативно-розшуковими підрозділами тощо [7, с. 319].

Проведене дослідження дало змогу визначити найбільш типові форми взаємодії слідчого з оперативним працівником під час подолання протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності, а саме:

- виконання оперативним працівником доручень слідчого з проведення слідчих (розшукових) дій і негласних (розшукових) дій (73,6%);
- проведення спільних розшукових дій і заходів (тактичні комбінації, розшук злочинців) (62%);
- обмін оперативною значущою інформацією, складання планів, консультації тощо (45,7%).

Проаналізуємо ці форми взаємодії через призму подолання протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності, сформулювавши низку вимог до реалізації вказаних форм взаємодії в умовах протидії розслідуванню. Так, першою та ключовою вимогою в процесі взаємодії слідчого з оперативним працівником під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності є дотримання режиму збереження таємниці досудового провадження.

У процесі досудового розслідування слідчий особисто зобов'язаний дотримуватись таємниці досудового провадження й вимагати цього від інших суб'єктів. Однак, на жаль, поняття таємниці досудового розслідування (слідства) в законі не визначено [8, с. 2]. Проте чинний КПК України має певні застереження щодо цього, а саме відомості досудового розслідування, згідно з ч. 1 ст. 222 КПК України, можна оголосити лише з дозволу слідчого або прокурора й у тому обсязі, в якому вони визнають можливим. При цьому слідчий, прокурор повинні обов'язково визначити, які відомості (дані) й у якому обсязі можна розголосити з урахуванням можливого настання негативних наслідків, оскільки чинним законом межі розголошення відомостей не встановлені.

Частиною 2 ст. 222 КПК України передбачено, що в необхідних випадках слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування у зв'язку з участю в ньому, про їхній обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, установлену законом.

На відміну від КПК України, Кримінальний кодекс України в ст. 387 передбачає відповідальність за розголошення не лише даних досудового розслідування, а й даних оперативно-розшукової діяльності, вказуючи, що суб'єктом злочину може бути як особа, яку попередили в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, так і слідчий суддя, прокурор, слідчий, працівник оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи брала ця особа безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні, за умови якщо розголошені дані цими особами ганьблять людину, принижують її честь і гідність.

Наступною вимогою до процесу взаємодії слідчого з оперативним працівником під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії є перевірка на лояльність протидіючої сторони.

Чимало науковців в практиків неодноразово наголошували на тому, що довіра між слідчим та оперативним працівником є важливою умовою будь-якої взаємодії під час розслідування злочинів. Особливої важливості ця теза набуває в процесі подолання протидії розслідуванню, коли без певного психологічного контакту й довіри такий процес узагалі неможливий. Тому найбільш небезпечною в цьому плані є наявність корумпованого співробітника правоохоронного органу в оточенні слідчого, який здійснює цілеспрямоване постачання кримінальним структурам важливої оперативної та слідчої інформації, що використовується для приховування злочинної діяльності й уникнення відповідальності за злочин. Зрозумілим є той факт, що наявність інформатора, наприклад, у складі слідчо-оперативної групи дає можливість злочинцям не тільки розширити діапазон заходів приховування злочинної діяльності, а й кардинально підвищити їх ефективність, а інколи й узагалі паралізувати розслідування [9, с. 329]. А допуск такого співробітника до інформації в кримінальному провадженні, навіть якщо він не має прямого стосунку до справи, обов'язково зведе нанівець усі зусилля щодо подолання протидії розслідуванню злочинів. Насамперед ідеться про злочини у сфері службової діяльності. Саме тому вкрай важливим у рамках взаємодії мати в арсеналі засоби виявлення такого співробітника та механізми нейтралізації й використання його в подальшому в інтересах слідства.

На підставі досліджень виокремимо загальні ознаки, за якими можна зробити попередній висновок про корумпованість співробітника правоохоронного органу та його участь у процесі протидії розслідуванню в конкретному кримінальному провадженні в злочинах у сфері службової діяльності. До таких ознак В. Трухачов зараховує виявлення підслуховувальних пристроїв у службових приміщеннях, доступ до яких має лише обмежене коло осіб; фіксація фактів несанкціонованого проникнення як у службові приміщення, так і в службові комп'ютери тощо; надмірний інтерес певних працівників і керівників до справи; окремі факти прийняття працівником немотивованих рішень, реалізація яких призводить до перешкоджання, затягування у справі або втрати важливих доказів; значне поліпшення матеріального стану окремого працівника; неофіційні контакти з підозрюваним і його оточенням; немотивована дратівливість і неадекватна поведінка, зміна стилю поведінки, підвищена занепокоєність тощо; зникнення підозрюваного після прийняття рішення про його затримання; фіксування обмовок «злочинців», які знаходяться в місцях позбавлення волі, про певну допомогу з боку корумпованого працівника міліції або, врешті-решт, отримання безпосередньої інформації про витік оперативної та слідчої значущої інформації [9, с. 331–335]. Звісно, цей перелік також не може бути вичерпним, з огляду на те що умови проведення розслідування, суб'єкти протидії та багато інших об'єктивних і суб'єктивних факторів, які можуть впливати на слідчого безпосередньо та на хід розслідування загалом, постійно змінюються, вони не є статичними. Однак урахування ознак корумпованості діяльності правоохоронця й вироблення на їх основі певних застережень щодо такої ситуації зробить взаємодію слідчого щодо подолання протидії розслідуванню у справах у сфері службової діяльності більш ефективною та поміркованою.

Важливою вимогою в процесі взаємодії слідчого з оперативним працівником під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності в умовах протидії є конкретність указівок слідчого. Виходячи з того, що саме слідчий більше за всіх інших учасників кримінального провадження обізнаний про форми та способи вчинюваної протидії, саме він і визначає комплекс заходів щодо її подолання. Тому завдання, які слідчий ставить у рамках доручень, повинні містити конкретні цілі та строки виконання таких доручень, без зайвої інформації, але зі зрозумілими й такими, які є реально виконуваними, завданнями. Основною

умовою адекватного виконання доручення слідчого в цьому випадку є виклад у дорученні саме того, що повинен установити в рамках реалізації інтересів кримінального провадження оперативний працівник, а не які заходи він повинен для цього здійснити. Слідчий після певної перевірки на благонадійність конкретного оперативного працівника, який виконує означене доручення, може не тільки розкрити кінцеву мету виконання доручення, а й порадитись, як тактично та організаційно правильно було б реалізувати намічене завдання, що, безумовно, позначиться на якості його виконання.

Також важливою вимогою є строковість виконання доручень слідчого, яка полягає в тому, що слідчий та оперативний працівник повинні створити всі необхідні умови для виконання його доручення вчасно. Така умова є вкрай важливою, з огляду на те що слідча ситуація може змінюватись дуже швидко й тому та інформація, що є метою цього доручення, буде потрібна слідчому в конкретний термін і для вирішення конкретних тактичних завдань. Однак, вивчивши низку процесуальних положень і думки практиків щодо строковості виконання доручення, ми дійшли висновку, що у вирішенні цього питання є серйозні проблеми правового характеру.

Положення деяких норм КПК України містять указівки на строки проведення процесуальних дій, але не вказують їх терміни. Так, ст. 28 КПК України зазначає, що «під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки»; ч. 8 ст. 223 КПК України наголошує, що «слідчі (розшукові) дії не можуть проводитись після закінчення строків досудового розслідування», які визначені нормою ст. 219 КПК України; в окремих нормах КПК України, які регулюють проведення певних процесуальних дій, оговорюються строки виконання цих дій. Так, наприклад, у ч. 6 ст. 232 КПК України міститься положення, що «службова особа органу, що отримав доручення, за погодженням зі слідчим, прокурором, що надав доручення, зобов'язана в найкоротший строк організувати виконання зазначеного доручення» (але «найкоротший строк» є не визначеним поняттям часу); п. 4 ч. 2 ст. 36 КПК України зазначає, що прокурор уповноважений «доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк ... процесуальних дій» [6].

З огляду на викладені вище норми Закону, ми приєднуємось до думки А. Дунаєвої [10, с. 3–4] і вважаємо, що оптимальними строками виконання доручень слідчого, прокурора є строки, які безпосередньо повинні бути

встановлені в дорученнях його організаторами. Тобто в дорученнях варто зазначати, що «доручення підлягає виконанню у найкоротший строк, який не повинен перевищувати (вказати необхідний строк виконання)».

Щодо неформальної або організаційно-тактичної форми взаємодії в умовах протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності, то однією з ефективних форм взаємодії в цьому випадку є «перехресний» порівняльний аналіз інформації, якою володіє слідчий та оперативний працівник, яка повинна відбуватись із додержанням указаних вище вимог. Практика свідчить, що одним із основних прийомів протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності є спроба злочинців нав'язати свою версію події злочину, надаючи при цьому неправдиву інформацію та фальсифікуючи докази. У такому випадку завдання слідчого щодо подолання протидії буде полягати у створенні ефективної системи взаємодії з різними посадовцями та співпраці з приватними особами, яка дасть змогу спростувати неправдиві показання й здобути такі, які унеможливають їх існування. Перше й найголовніше полягає в тому, що слідчий повинен володіти об'єктивною та максимально корисною інформацією про злочин загалом і про конкретну конфліктну ситуацію безпосередньо. Причому, як слушно зазначає Л. Драпкін, важливим є володіння не просто будь-якою інформацією про злочин, а саме такою, яку називають стратегічною (дані про плани, наміри, тактичні позиції, корумповані зв'язки тощо) [10, с. 6]. Тому, на нашу думку, саме така форма взаємодії, як «перехресний» порівняльний аналіз інформації, може вдало та ефективно вирішити означену вище проблему.

Отже, взаємодія слідчих та оперативних працівників з метою подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності поділяється на процесуальну й непроцесуальну. Основні питання процесуальної взаємодії слідчого й оперативних підрозділів регламентуються КПК України та відомчими інструкціями, в яких розкрито організацію взаємодії під час розслідування злочинів, що полягає у виконанні оперативним працівником доручень слідчого щодо виявлення й документування протидії. Непроцесуальна взаємодія полягає в наданні консультацій кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного характеру, спільного обговорення матеріалів, здобутих у процесі оперативно-розшукової діяльності, у висловленні рекомендацій з реалізації оперативно-розшукових справ та уникнення при цьому протидії підозрюваних і їхнього оточення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пчеліна О. Щодо поняття та сутності взаємодії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. Національний юридический журнал: теорія і практика. 2015. № 1 (11). С. 167–172.
2. Взаємодія при розслідуванні економічних злочинів: монографія / А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.Л. Степанюк та ін.; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва. Харків: Курсор, 2009. 320 с.
3. Криміналістика: учебник для вузов / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская; под ред. Р.С. Белкина. Москва: Норма, 2000. 990 с.
4. Малярова В.О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика: монографія / за ред. С.М. Гусарова. Харків: Діска плюс, 2013. 422 с.
5. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: Наказ МВС України від 14 серпня 2012 р. № 700. URL: <http://document.ua/pro-organizaciyu-vzajemodiyi-organiv-dosudovogo-rozsliduvannj-doc119907.html>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
7. Багрії М. Взаємодія слідчого з працівниками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». 2013. Вип. 57. С. 315–321.
8. Ляш А.О. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2013. № 1 (7). С. 1–14.
9. Трухачев В.В. Правовые и криминалистические средства предупреждения, выявления и нейтрализации преступного воздействия на доказательственную информацию: дисс. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.09. Москва, 2003. 480 с.
10. Дунаева А.В. Взаємодія слідчого та оперативного підрозділу органу внутрішніх справ під час розшуку підозрюваного. Часопис Академії адвокатури України. 2003. № 18. С. 1–7.